

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11147808>

QISHLOQ XO‘JALIGI EKINLARINI ALMASHLAB EKISH CHORA TADBIRLARI

Axmedov Umidjon Alijon o‘g‘li

“O‘zdavyerloyiha” davlat ilmiy-loyihalash instituti
“Qashvilyerloyiha” bo‘linmasi texnik ishlar bo‘limining
yetakchi muhandisi
axmedovumid1991@gmail.com

***Annotatsiya:** Maqolada qishloq xo‘jaligi ekinlarini almashlab ekishdagi chora tadbirlar, yutuq va kamchiliklari borasida so‘z boradi.*

***Kalit so‘zlar:** ekologiya. texnologiya. almashlab ekish. kombinatsiya. tur, mikroorganizm. resurs. meteo-sharoit. agro himiya.*

***Аннотация:** В статье рассматриваются меры, достижения и недостатки севооборота сельскохозяйственных культур.*

***Ключевые слова:** экология. технологии. севооборот. комбинация. вид, микроорганизм. ресурс. метеоусловия. агрохимия.*

***Abstract:** The article discusses the measures, achievements and disadvantages of crop rotation.*

***Keywords:** ecology. technologies. crop rotation. the combination. a species, a microorganism. resource. weather conditions. agrochemistry.*

KIRISH. "Almashlab ekish" turli hududda va sharoitda turli ma‘nolarda ishlatilishi mumkin, lekin odatda uni ekinlar va o‘simliklarini bir-biriga o‘xshash ekinlar bilan almashtirishning bir usuli sifatida qara kerash kerak. O‘simliklar yoki mahsulotlar kombinatsiya turini kengaytirish maqsadida bir-biridan farq qiladigan ekinlar bilan almashlab ekish. Almashlab ekishning qanchalik foydali bo‘lishi o‘simliklar yoki mahsulotlar o‘rtasidagi hamkorlikdan, o‘simliklar va tuproqning o‘zaro ta‘siri va foydali bo‘lgan resurslar, maydonlar, suv, o‘simlik atrof-muhitining korpusi, zarurlik, zararli va faol mikroorganizmlar va qo‘shimcha resurslar, zarur mikroelementlar va muzlashtiruvchilar ta‘siriga bog‘liqdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA. Qishloq xo'jaligi yerlarida almashlab ekishning foydali bo'lgan usullari haqida kitoblar juda ko'plab topiladi, ammo, ularning barchasi ham o'zbek tilida emas. Bunday mavzuga oid o'zbekcha ilmiy va amaliy kitoblarda ham mavzuga oid bir qancha samarali bo'lgan malumotlar keltirib o'tilgan.

"Qishloq xo'jaligi ekologik texnologiyalari", "O'simliklar almashlab ekishning asosiy tushunchalari" "Agroekologiya" "Iqtisodiy agroekologik amaliyot" "Agroekologik texnologiyalar va ularning qo'llanilishi" - Bu kitoblarda, qishloq xo'jaligi hududlarida ekinlarni almashlab ekishning zamonaviy bo'lgan texnologiyalari va ularni amalda qo'llanish, ta'minlash haqida ma'lumotlar berib o'tilgan.

NATIJALAR. Qishloq xo'jaligi ekinlarini almashlab ekishning bir nechta usullari ishlab chiqilgan. Bu usullar mamlakat, hudud va ekin turlariga qarab almashlab ekish turlari tanlanishi mumkin, ammo umumiy ravishda amaliyotda quyidagi usullar keng qo'llaniladi:

Muxlat ekish; Qishda ekish; Serikli ekish; Hidroponika; Mulchlash; bu usullarni qaysi birini tanlashda odatda hududning iqlim sharoitlariga mos, ekin turlariga va qishloq xo'jaligi faoliyatining mahsulot va ehtiyotkorliklariga to'g'ri keladigani tanlaniladi.

MUHOKAMA. Qishloq xo'jaligida almashlab ekishning ahamiyati juda ko'p faktorga bog'liq. Bundan kelib chiqqan faktorlarga quyidagilar kiradi: Jahon bozorining tahlili; Meteo-sharoit; Turli xil ekish usullari va texnologiyalari; Mudofaa vositalari va dori vositalari; Davlat siyosati va dasturlari; Ekin o'simliklari va sifatli unumdorlik;

Bu almashlab ekish faktorlari, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ekishning ahamiyatini belgilashda shunchalik muxim rol o'ynaydi. Har bir mamlakat o'z hududida almashlab ekishni o'zining maxsus imkoniyatlaridan kelib chiqib, ehtiyotkorlik asosida ekish usulini tanlashi kerak.

XULOSA. Almashlab ekish qishloq xo'jaligida bugungi kunda dolzarb va zarur, samarali bir qator qishloq xo'jaligi usuli bo'lib, uni amalga oshirish uchun quyidagi tavsiyalarni sanab o'tish mumkin bo'ladi:

O'simliklarni tanlash: Almashlab ekishda ekinlar o'simliklar o'rtasida bir biriga moslarini qo'llanilishi kerak. Bu, o'simliklar o'rtasida ham asosiy xususiyat kasb etishi kerak, masalan, bir-biriga zararli va foydali ta'sirlarga ega bo'lgan jixatlari bo'lishi zarur.

Qo‘shimcha faol mikroorganizmlar: Almashlab ekishda, o‘simliklarni almashlab ekiladigan o‘simliklari bilan yaxshiroq aloqani ta‘minlash uchun tabiiy qo‘shimcha va faol mikroorganizmlarni ko‘proq ishlatilishi tavsiya etiladi.

To‘qquzilish va mulchlash: To‘qquzilish va mulchlash, tuproqning suv va harorat tiniqligini saqlashga yordam berishi va almashlab ekishda qishloq xo‘jaligi uchun katta ahamiyatga ega bo‘lishi, bu esa almashlab ekiladigan ekinlar o‘simliklarining yaxshi o‘sishi uchun muhim bo‘lishi zarur.

Mahsulotlarni tanlash: Almashlab ekishda ekiladigan akinlar o‘zaro bir-birini qo‘llashi muhim. Mahsulotlarni tanlash jarayonida, ularning suv va harorat talablariga, iqlimiga e‘tibor berishi kerak.

Qisqa qadamlar: Qishloq xo‘jaligida almashlab ekishda har bir qadamni qisqa bosqichlarda amalga oshirish tavsiya etiladi. Bu, almashlab ekiladigan ekinlar, o‘simliklarni juda yaxshi o‘sishini ta‘minlash uchun zarurdir.

Agrohimiyaviy vositalar: Agro himiyaviy vositalar, masalan, qo‘shimcha o‘g‘itlar almashlab ekish jarayonida keng qo‘llaniladi.

Ekologik tizimlarni qo‘llash: Ekologik tizimlar, masalan, zararli va kimyoviy o‘g‘itlar.

Ekinlarni o‘z vaqti ekish: Har bir ekinning o‘z ekish vaqti bor. To‘liqroq tushunarliroq bo‘lishi uchun, har bir ekinning o‘z vaqti va sharoiti, masalan, quyosh, suv va haroratning mosligi, ekinlarni ekish va ularga qo‘llashning eng yaxshi vaqtini aniqlash zarur bo‘ladi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Qishloq xo‘jaligida suvni tejaydigan texnologiyalarni joriy etishni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 01.03.2022 yildagi PQ-144-sonli qarori.
2. Turdaliyev A. T., Eshpulatov Sh.ya. tuproq unumdorligi va mahsuldorligini oshirish bo‘yicha agroekologik tadbirlar // ilmiy sharh. Biologiya fanlari. – 2023. – № 1. 36-40 betlar;
3. Аvezбоев С. Волков С.Н. “Ер тузишни лойихалаш” Тошкент 2004
4. Bozorov M.M., Mirzayev J.O., Habibullayev M. [Qurilish-montaj ishlarida geodezik sifat nazorati](#). Research And Education. 2022/11/1
5. Mirzayev J.O., Bazarov M.M., Irnazarova N.I., [Geodeziyadagi muammolarni qanday hal qilish mumkin?](#) Research And Education. 2023/2/28
6. Abdiraxmatov N.A., Mirzayev J.O. [Geodezik o‘lchashlardagi xatolarni bartaraf etishga tavsiyalar](#). Research And Education. 2023/11/30
7. Bozorov M.M., Mirzayev J.O., [Geodezik o‘lchovlarning aniqligini oshirish usullari](#). Research And Education. 2023/11/30
8. Mirzayev J.O., Jo‘rayeva G., [Yosh mutaxassislar uchun geodezik ishlar haqida. Interpretation and researches](#). 2024/2/18
9. Mirzayev J.O., Sharapova Sh., [Geodeziya fanini o‘qitishda vujudga keladigan muammolarni bartaraf etish. Interpretation and researches](#). 2024/2/18